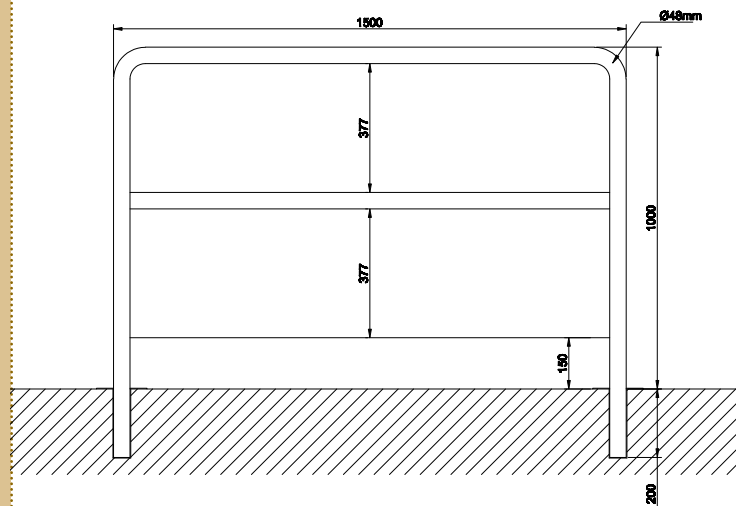

Onderzoek naar veiligheid
rond de orkestbak

ONRUST AAN DE RAND

In juni voltooide Kas van Huisstede zijn scriptie *Onrust aan de rand* aan de Theaterschool. Hij hield een enquête onder de theaters en onderzocht mogelijke oplossingen.

Kas van Huisstede begint zijn scriptie met een overzicht van de mensen die in of rond de orkestbak werken: musici, acteurs, dirigenten, technici, stagemanagers en overig personeel van het theater. Een bekend verhaal gaat over een directeur die zegt 'ik ken mijn schouwburg', en vervolgens in de bak stapt. Daarna benoemt hij nog eens precies de risico's. Aan de ene kant het gevaar dat mensen in de bak vallen, aan de andere kant dat mensen of materialen op degenen vallen die in de bak werken. Vervolgens inventariseert hij de bestaande wetgeving, waaronder Bouwbesluit en Arbowet.

Uitkomsten enquête

De enquête is gehouden onder 89 theaters, waarvan 7 geen orkestbak meer

'In één geval rolde een bowlingbal de bak in'

hadden. Van de 82 overige reageerden er 45 (63 procent). Hieronder de resultaten.

- Diepte van de bak. De verticale afstand van toneelvloer tot vloer orkestbak (in de laagste stand) bedraagt gemiddeld 330 cm. De hoogst aangegeven waarde is 580 cm, de laagste 195 cm.
- Beveiliging op het toneel. 11 theaters

kennen geen beveiliging tussen toneelvloer en orkestbak. 34 theaters maken een soort van afscheiding bij de toneelrand, zoals een roodwit lint of een ketting, een staalkabel, een spanband of een sluiertrek. Het kost minder dan 5 minuten om die beveiliging aan te brengen. In drie theaters heeft men een hekwerk, de opbouw duurt 5 tot 10 minuten.

- Veiligheidsnet. 23 theaters hebben op het moment van de enquête geen veiligheidsnet, 22 wel. Het aanbrengen van het net duurt tussen de 5 en 25 minuten, in 2 gevallen langer. Dit heeft te maken met afmetingen, constructie en dergelijke.
- Wie is verantwoordelijk? In 12 theaters is één persoon verantwoordelijk gesteld voor de veiligheid rond de orkestbak, in 29 gevallen is dat een collectieve verantwoordelijkheid. Enkele theaters kennen hierover geen afspraken.
- Ongelukken. Slechts in één geval is er een gerapporteerd ongeluk, het bekende ongeval van Jim Bakkum in Almere. Vier theaters noemen wel situaties waarbij het mis ging: 3 keer stapte iemand per ongeluk in de orkestbak, één keer rolde een kist de orkestbak in terwijl daar een collega aan het werk was, die net niet werd geraakt. In één

geval rolde een bowlingbal de bak in. En in één geval tilde een bezoeker met haar voet een hekje op dat geplaatst was en dat vervolgens in de bak viel op een viool.

Maatregelen tijdens het bouwen

Het bouwen van een voorstelling vraagt om andere maatregelen dan de repetitie of de uitvoering. De theaters passen de volgende *communicatieve* maatregelen toe:

- Expliciet duidelijkheid scheppen over wie verantwoordelijk is voor de veiligheid in en rond de orkestbak; bij voorkeur aanstellen van een verantwoordelijke persoon die in dienst is van de schouwburg.
  - Uitvoeren van voorbereidende werkzaamheden voor de bouw van de voorstelling begint.
  - Vastleggen van een procedure of protocol en zorgen dat alle medewerkers hiervan op de hoogte zijn.
- Verder nemen de theaters *fysieke* maatregelen tijdens de bouw. De belangrijkste zijn:
- Een lichtlijn in of op de toneelvloer, eventueel uit het zicht van het publiek. Dit kan een belangrijke attentiewaarde hebben tijdens het bouwen.
  - Een schriklat, ofwel een kleine verhoging waar objecten tegenaan rollen. Om

struikelen te voorkomen is het wel aan te bevelen om dit te combineren met een beveiliging op knie- en heuphoogte.

- Een spanband, bevestigd aan de stenen opening. Zeer snel te bevestigen en eventueel te combineren met roodwitte markering. Nadeel kan zijn dat het geen starre constructie is.
- Twee horizontaal gespannen staalkabels, bevestigd aan de toneelopening. Constructie bijvoorbeeld: aan de ene kant op een trommel gewikkeld, aan de andere kant een spanner en een tweesprong om de kabels op te spannen. Snel te bevestigen, maar zonder schoprand is het niet volledig veilig.
- Volleybalnet. Een theater spant een volleybalnet over het toneel, strak tegen de vloer. Kas van Huisstede doet de suggestie om door zo'n net drie staalkabels te rijgen (boven, midden, onder) en onderaan een band aan te brengen. De hoogte zou een meter moeten zijn.
- Een hekwerk. Een juist uitgevoerd hek komt tegemoet aan alle veiligheidseisen

die in de Arbowet gesteld worden. Het zal in het algemeen bestaan uit meerdere segmenten. Zie afbeelding. De schostrand is 15 cm, op knie- en heuphoogte loopt een buis. Van alle voorgestelde en toegepaste oplossingen biedt het hek de beste beveiliging tijdens het bouwen.

- Een orkestbaknet. Tijdens het bouwen is het veiligheidsnet zeker een mogelijkheid om te beschermen tegen valgevaar, maar een hekwerk zal veelal gemakkelijker te plaatsen zijn en is in principe ook veiliger. Tijdens de voorstelling kan een veiligheidsnet wel noodzakelijk zijn.

Tijdens de voorstelling

Voor en tijdens de voorstelling is *communicatie* van het aller grootste belang, omdat maatregelen zoals hekken en staalkabels niet mogelijk zijn. Het gaat om communicatie met acteurs, vocalisten en artiesten, het eventueel repeteren met een fysieke afscheiding tot de voorstelling is ingestudeerd. Ook communicatie met en tussen technisch personeel; zij kennen

de changementen, weten welke objecten er gebruikt worden. En de risico's rond de orkestbak en rond grote bewegende objecten moeten uiteraard per voorstelling in kaart worden gebracht in de Productie Risico Inventarisatie & Evaluatie (PRIE). Tijdens de voorstelling zijn ook *fysieke* maatregelen mogelijk:

- Lichtlijn en schriklat kunnen voorkomen dat mensen vallen. Zij hebben een attenderende werking.
- Echte fysieke bescherming biedt tijdens de voorstelling alleen een veiligheidsnet. Het is geen waterdichte oplossing, daarom blijft communicatie belangrijk. Een veiligheidsnet zal niet in alle situaties nodig zijn. Maar Michiel van der Zijde pleit er in de scriptie voor om bij de minste twijfel of discussie het net te gebruiken. De scriptie geeft een aantal eisen waaraan zo'n net moet voldoen, noemt de NEN-normen voor de bouwsector die tot op zekere hoogte kunnen worden toegepast, en laat zien hoe de belasting berekend kan worden. ◀